

RK
385
5.

(X 1883888)

HENRICI MEIBOMII
HISTORIARVM PROFESS.
PVBLICI ORDINAR.

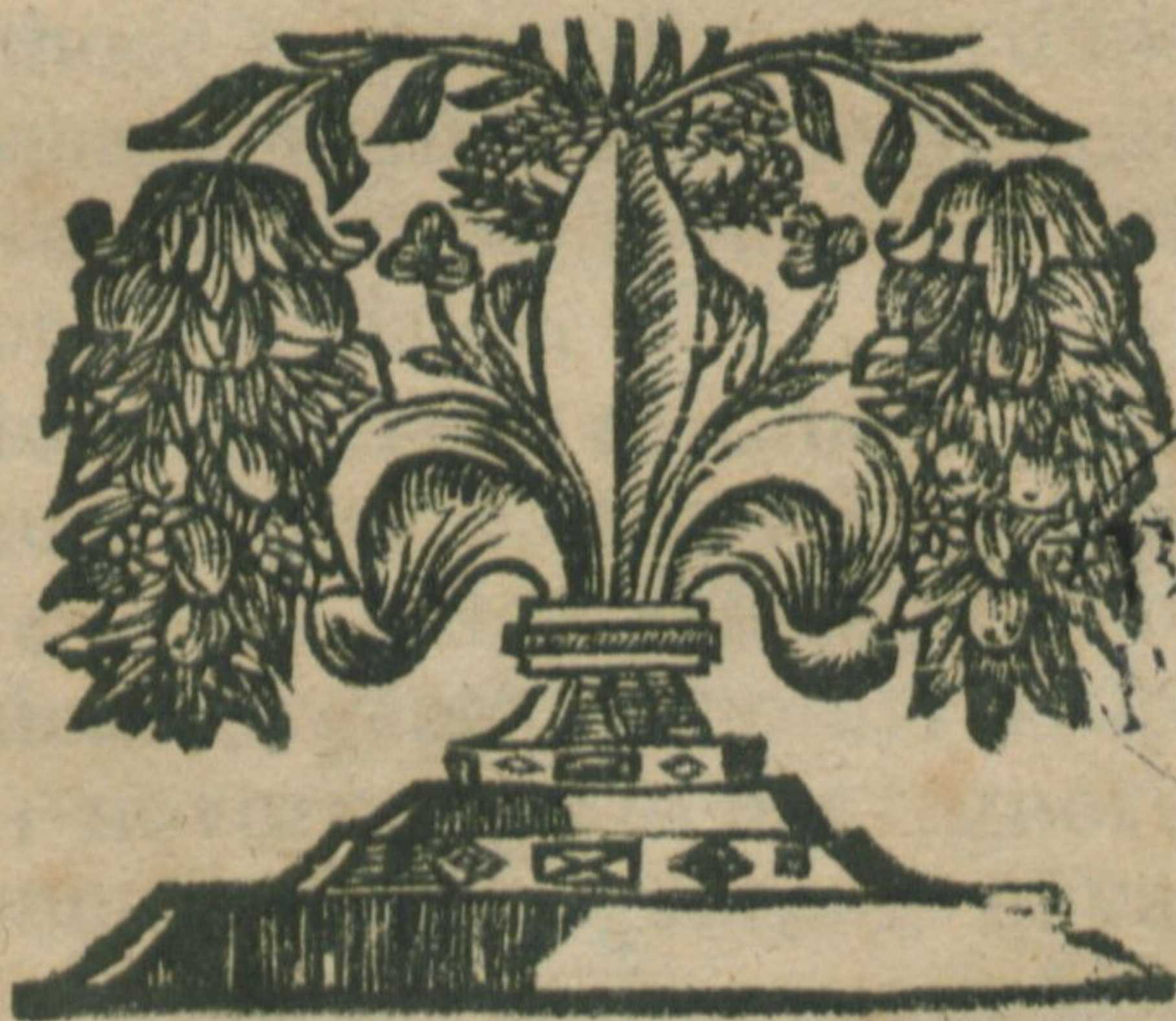
II m
1510

PROGRAMMA

LECTIONIBVS PVBLICIS

de periodis Historiae Germanicae

Cum Historiam Civilem novissimo-
rum duorum seculorum auspicaretur
præmissum,

HELMESTADI,

Typis GEORG-WOLFGANGI HAMMII, Acad. Typogr.
Anno clō ccl̄ XCVII.

HENRICI M. FERDINANDI

HISTORIAM

REPUBLICAE

PROGERMANIAE

LECTIO

IN

Cum Historiam Civilium

in

...

...

Typis ...

...

HISTORIÆ GER- MANICÆ

amatoribus

HENR. MEIBOMIUS

S. P. D.

Onsideranti mihi totius Germanicæ Hi-
storiæ seriem, videtur illa non incom-
mode in Decem Periodos dispesci posse:
quarum prima ab antiquissima Germani-
carum rerum memoria usque ad Julii
Cæsaris tempora extendatur. Illa, res sub Julio Cæ-
sare, Augusto, Tiberio, eorumque successoribus
ad Constantinum M. usque, tribus fere seculis, à Ger-
manis & in Germania à Romanis actas complectatur.
Illia Germanicarum gentium motus, irruptionesque
in alias terras, novorumque in illis regnorum erecti-
ones, aliarumque vicissim gentium in vacuas sedes
transitus consideret, ad Pipinum usque Caroli M. pa-
trem. IVta, à seculi VII. medio ad X. usq; initia, Caroli
M. & Carolingorum in Germania bella, regimen, novo-
rumque

rumque regnorum , Germanici imprimis , exortum
comprehendat. Vta, à seculi X. initio ad sec. XIII. me-
dium, ab Ottonibus per Henricos, Fridericosq; Cæsares
decurrens in Friderico II. terminetur. VIta, turbulen-
tum illud Germaniæ, seculi integri Regnum, an inter-
regnum? variis obortis Cæsaribus, collapsa pœne, sed
aliquantum per Rudolphum I. & Henricum VII. resti-
tuto Imperio, ad Carolum usq; IV. consideret. VIIma,
à Carolo IV. ad usq; Maximilianum I. quando solus is
post patrem regnare cœpit, decurrat. VIIIva, integrum
seculum, resque Carol. V. Ferdinandi I. Maximiliani
II. & Rudolphi II. usque ad Matthiam comprehendat.
IXna, in Ferdinandi II. & III. bello ferali intestino, pace
tandem facta, sed mutationibus maximis inde in Ger-
mania natis, hæreat: Xma denique res sub Leopoldo
Augusto gestas, variis eventibus notabiles, compre-
hendat, & cum seculi hujus decurrentis terminis finiat.
Ita enim rectius, quàm per secula, servato interim tem-
porum ordine, tradi Historiam Germanicã posse existi-
mem, cum, quæ intra illas periodos facta legimus, ita in-
ter sese, civili nexu, cohæreant, ut, si, quod in Historia fie-
ri omnino par est, non eventum tantũ ipsum, sed & cau-
sas & consilia & occasiones scire velimus, omnia simul
cognosci debeant, quæ certo temporis intervallo conti-
gerunt; Magnæ enim mutationes rerum rarò subitò
eveniunt, sed per intervalla & quædam quasi spiramen-
ta temporum, latente interdum per lustrà & decades,
vel suppressa, tandem vero erumpente flamma, quæ
inferre terris damna & mutationes possit, quod in Re-
ligionis negotio superioris seculi, & in nostri hujus
tricennali bello imprimis patuit, quorum causæ al-
tius,

tius, nec ab illis, quibus ad tumultus & prælia ventum est, annis repetendæ sunt. Has igitur decem Periodos in antecessum percurrere libet, & quæ in iis ad civilem usum imprimis consideranda sint, quibusque ex monumentis peti ea imprimis debeant, breviter annotare.

Prima illa & antiquissima vel fabulosa, vel obscura admodum, vel parce nimis, leviterque, exposita est. Ne terrarum quidem situs, vel distincta populorum nomina, multo minus res pace gestæ, & reipubl. ratio, leges, moresque sciri possunt: deputandumque est in lucro, si quid de migratione instituta, bello suscepto, Ducibus, præliis, clade vel victoria discere licet. Germani hominis, qui seculo jam nono vixit, verbis hac in re utar, monachi *Otfridi* scilicet, in Epist. ad Luitbertum Archi-Episcopum Moguntinum, *nec historias suorum antecessorum, ut multæ gentes cæteræ, commendant memoriæ, nec eorum gesta vel vitam ornant dignitatis amore*, Carmina quidem apud illos Annalium genus erant, quibus Heröes suos & bella canebant: ab illo tamen ævo nec hæc supersunt, cum litteris non mandarentur, sed à patribus ad filios nepotesque, per frequentes in conviviis cantationes, memoriæ tantum mandarentur & ita ad posteros pervenirent. Scio de his in diversa abire eruditos, & hos quidem nihil ejusmodi carminibus tribuere, illos aliquid, quosdam nimium, & hos, dum deficiunt monumenta, statim ex carminibus supplere; quos si sequaris, à Tuiscone inde usque ad Ariovistum, Regum Germanicorum seriem integram, fabularesque Genealogias, usque ad ineptias & derisum, habere pos-

sis : cum non tantum ficta sint ipsa illa nomina , sed etiam sub uno , eodemque Rege , omnes Germanicas gentes concludere velle tam à vero absit , quàm anilis quivis βαυκαλισμὸς ab eo recedit longissimè. Interim hoc largior , in illis antiquissimis & alias incognitis rebus credi utique illud debere , quod gentes quælibet per carmina , & à majoribus ad nepotes perpetua fama conservarunt. A quo igitur tempore supersunt illa Germanicarum gentium carmina (non habemus autem nisi Longobardica vel Gothica , quæ antiquissima sunt , reliqua ævi longè sequioris) non negligenda sunt , cum , si non integras nobis historias , tamen de Heroibus illorum , vita & rebus gestis , præliis imprimis , deque gentium migrationibus quædam doceant. Credere id cogimur *Jornandi de rebus Geticis* , qui postquam capite 4. de Gallorum migratione differuisset ; quemadmodum , inquit , *Et in priscis eorum carminibus , pene historico ritu , in commune recolitur.* Opponit *historicum ritum* ut arbitror , poetico mori , ut vel veritati , vel decenti narrationi nihil pene defuisse in illis carminibus intelligas. *Paullus etiam Warnesfridus* de gestis Longobard , l. i. c. 27. argumentum nobis eorum recenset , cum apud Bajoariorum gentem & Saxonum , aliosque ejusdem linguæ homines , *Alboini Regis liberalitatem & gloriam , bellorumque felicitatem & virtutem in eorum carminibus celebrari scribit.* Quemadmodum igitur *Cicero in Bruto* optat , extare illa carmina , quæ , multis seculis ante suam ætatem , in epulis esse cantitata , à singulis convivis , clarorum virorum laudibus , in originibus suis *Cato scripsit ; sic ego quoque optarem ,*
ut

ut quæ Germanicæ gentes de suis Heroibus, sive in con-
viviis, ingenium potu faciente, sive in apparatu funebri
ex doloris magnitudine, (quale illustre exemplum apud
Jornandem est de Attila cap. 49.) cecinerunt, ad nostras
manus pervenissent; optarem, ut antiquissima illa carmi-
na, quibus veterum Regum actus & bella cantabant, quæ
Carolus M. scripsisse meroriæq; mandasse, *Eginhartus* re-
fert in ejus vita, hodieque extarent. Optarem, inquam,
hoc, & adepta venerarer, ceu sacra vetustate loca, quæ
non tantum habent speciei, quantum religionis. In hac
tamen prima, de qua nunc ago, Periodo, juvare vix
possent, cum scripta non fuerint; ut vero, nullis litte-
ris, sola memoria ad posteros, sine rerum, nominum,
& temporum, personarumque perturbatione pervene-
rint, verosimile non videtur. An igitur jacturam illam
solam per externos scriptores, Græcos, Latinosque, pe-
nes quos jam tum litteræ, supplere possimus, dispicien-
dum nunc fuerit? At ex Græcis quidem nihil promit-
tere licet. Quæ enim ab illis de Celtis & Celto Scythis
narrantur, nimis tenuia sunt & confusa. Ab Aristo-
tele quidem & Hercynii montes memorantur, & de ani-
malibus apud Celtas alicubi in historia sua animalium
mentionem facit: quin, si libellus *περὶ Σαυμασ. ἀκυσμ.*
non mentitur auctorem, stanni quoque Celtici noti-
tiam habuit, videturque illud per commercia transla-
tum. Stannum tamen illud non Germanicum sed Bri-
tannicum fuisse, probabiliter conjicit *Cluver.* l. 1. Germ.
vet. Britanniam vero *Græcis monumentis claram* fatetur
Plinius l. 4. c. 16. Longè dein post *Pytheas* Masfilien-
sis, qui & ipse peregrinatus est, & periplum scripsit,
succini meminit, quod solos omnium Germanos lege-
re

re Tacitus scribit, quodque ipse apud Gutbonos gentem
itidem Germanicam, *fluctibus ad-vectum legi, & proxi-
mis Teutonis vendi*, testatur apud Plinium. Quam-
vis igitur aliquam Græci quoque per commercia ha-
buerint Germaniæ notitiam, tamen & levis illa fuit, &
quorundam tantum maritimorum locorum, nec quic-
quam illius hodie superest. Nec Romani de illis ali-
quid memoriæ prodiderunt, antequam per illorum
in provincias Romanas irruptiones suis damnis eos
cognoverunt. Cimbrico bello eos primam Teutonorum
notitiam accepisse nonnulli existimant: verum, si ea,
quæ de Cimbrorum adventu *Plutarchus in Mario* dis-
ferit, diligentius perlegamus, facile apparet, non planè
ignotos antea Germanos fuisse, cum ex corporum pro-
ceritate & cæsis oculis, Cimbro Germanicam gentem
esse conjicerent, & Cimbrum Germanica lingua latro-
nem denotare jam tum scirent. Cimbrum igitur tum
primò, & illorum arma cognita sunt. Et hujus proin-
de Cimbrici belli, quod gens illa, Teutonis, Tiguri-
nis & Ambronibus juncta cum Romanis gessit, in hac
prima Periodo consideratione dignissimum est. Stri-
ctim & veluti per puncta, mira brevitate id complexus
Tacitus. l. de Germ. c. 37. ita scribit: *Sexcentimum &
quadragesimum annum urbs nostra agebat, cum primum
Cimbrorum audita sunt arma, Cecilio Metello ac Papirio
Carbone Coss. Ex quo si ad alterum Imperatoris Tra-
jani consulatum (quo scilicet illa Tacitus scripsit) com-
putemus, ducenti ferme & decem anni colliguntur.
Tandiu Germania vincitur. Medio tam longi ævi spa-
tio multa invicem damna. Non Samnis, non Pœni, non
Hispaniæ Galliæve, ne Partibi quidem sæpius admonere,
quippe*

quippe regno *Arsacis* acrior est *Germanorum* libertas.
Quid enim aliud nobis quam cædem *Craspi*, amisso *Sipse*
Pahoro, infra *Ventidium* dejectus oriens objecerit? At
Germani *Carbone* & *Caspio* & *Scauro Aurelio* & *Servi-*
lio Cepione, *M.* quoque *Manlio* fufis vel captis, quinque
simul consulares exercitus populo Romano abstulerunt.
Non quidem tum Latinis litteris, ut *Cicero* in *Bruto*
scribit, historicæ scriptionis genus erat illustratum, &
de *Cimbris* quæ dicuntur, quædam non benè, alia me-
diocri probabilitate referri scribit *Strabo* l. 7. *Cim-*
bricum tamen illud bellum descripsisse in suis *Annali-*
bus *Q. Claudium Quadrigarium*, & *Q. Valerium An-*
tiam novimus, quamvis neuter extet hodie: *Vale-*
rium tamen *Antiam* adhuc sec. V. initio superfuisse
ex *Orosii* l. 5. c. 16. observavi, qui numerum *Romano-*
rum, bello *Cimbrico* cæforum, ex eo refert. *Cicero*
quoque e municipis sui *Marii* res gestas scripsit. Et po-
stea *Plinium* majorem viginti voluminibus omnia
bella, quæ unquam cum *Germanis* gesta sunt, exposuisse
ex *Plin. Jun. epist. V. l. 3.* discimus. Periisse vero omnes hos
libros, & *Plinii* quoque, id *Romanorum* posteriorum
invidiæ tribuendum putat *Cl. Pirchaimerus* in *Explic.*
Germaniæ, qui propriæ gloriæ studiosi incommoda
à *Germanis* accepta callide tegere, quam cum laude
eorum propalare voluerint. *Ciceronis* tamen illud
opus non extare, minus dolemus, cum carmine scri-
pserit, & ipse in eo, non ut à teste veritatem, sed ut
à poëta exigi voluerit. Interim, quæ vel ex memo-
ratis scriptoribus vel aliunde habuerunt *Cæsar*, *Velle-*
lejus Paterculus, *Plinius*, *Plutarchus*, *Florus*, *Eu-*
tropius, *Orosius*, ea omnia ad illam irruptionem,
bellum-

bellumque pertinentia non docte minus, quam copiose exposuit nobilis Historicus *Job. Isaacus Pontanus*, peculiari de Cimbrico bello dissertatione, quam Historiæ suæ Danicæ præfixit, seorsim legi dignam. Notandum vero, abiisse tum quidem Cimbro, à Romanis pulsos, non patrias tamen reperiisse sedes, sed, uti ituri in Galliam & Italiam impedimenta sua ad Rhenum cum sex millibus reposuerant, ita redeuntes prioribus illis iterum se junxisse, & in Aduaticis sedes sibi fixisse. Quamvis etiam nullæ penes Cimbro litteræ, nec scripti Annales, habuerunt tamen hujus suæ peregrinationis, & datæ acceptæque cladis, memoriam, ab avis ab nepotes traductam, ideoque post integrum seculum, imperante Cæsare Augusto, *lebetem miserunt, qui apud ipsos sacerrimus habitus, amicitiam expetentes, & veniam illatarum injuriarum, eamque consecuti domum redierunt* legati, ut narrat Strabo. Geogr. l. 7.

Verùm ad secundam nunc Historiæ Germanicæ Periodum properandum est. Sub cujus initia innotescere magis magisque Germania cœpit Romanis, illorumque Scriptoribus debemus, quicquid ad nos notitiæ pervenit: nec dubium est plures de rebus Germanicis scripsisse, *immensam tamen prodentium discordiam* esse Plin. hist. nat. l. 4. c. 12. fatetur, quæ rerum non satis exploratarum esse conditio solet. Innotuerunt tum per bella & ἐφόδους, τὰς εἰς τὴν Ἰταλίαν ut loquitur Strabo, & finitimi quoque per commercia, (quæ nulla omnino Germanis fuisse, nemo temerè dixerit) imò, jam tum Cæsarem in bello civili contra Pompejum inter auxilia delectus Germanicos habu-

habuisse, ex *Floro & Lucano* discimus. Id quod deinde frequentissimum fuit, ut Romanis Germani militarent, etiam contra ipsas Germanicas gentes. Ut quoque pro Custodibus corporis præ aliis gentibus à Cæsaribus legerentur Germani, proceritas, robur, & fides eorum faciebant. unde & in Marmoribus antiquis GERMANOR. CORP. CUSTOD. mentio fit. Sic igitur Romani sensim majorem notitiam patriæ nostræ rerum acceperunt, in tanta tamen Germaniæ latè porrectæ magnitudine, non æque omnia patuerunt, & multis postea annis Germaniam nec totam Romanis percognitam fatetur *Plin. H. N. l. 4. c. 14.* & quæ ultra ALBIAM ad Oceanum sunt loca, prorsus ignota non dissimulat *Strabo l. VII.* qui ibidem plures sub Augusto cognosci gentes potuisse arbitratur, si ille permittere militibus voluisset, ut transmissis Albi eò rebellantes persequerentur, id quod minus tutum judicavit, irritare quietas gentes nolens. Qui igitur Rheno propiores Germani, maxime illis cogniti fuerunt, & qui intra illum degerunt, omnes quietos Romanis paruisse, scribit iterum *Strabo.* Et ille Rhenus vetus terminus fuit, eumque infederunt Romani, non tam, ut Italiam tuerentur, (quamvis & hoc aliquo modo) quàm ne quis alius *Ariovistus* regno Galliarum potiretur, ut loquitur *Petilius Cerealis* apud *Tacitum* *Histor. l. 4. c. 73.* Sæpe quidem ultra Rhenum arma sua protulerunt Romani, nec tantum ad illum, sed & in hostico, castella extruxerunt, verum nec diuturnum id fuit, nec sine cladibus eorum, mansitque interea Rhenus inter utramque gentem limes. Hinc post *Varianam* in *Westphalia* cladem *Florus* factum scribit *l. 4. c. 12.*

ut imperium, quod in littore Oceani steterat, in ripa
Rheni fluminis staret: ideoque prudentius, ut solet, &
verius, *Tacitus* vocat tantum reverentiam, dum in
German. c. 29. de suo ævo scribit, Populi Romani
magnitudinem *ultra Rhenum, utraque veteris impe-*
rii terminos reverentiam protulisse; liberius autem apud
eundem in *Agricola* c. 15. Britanni de Germanis a-
junt, *excussisse jugum, & flumine non Oceano defendi,*
quod idem antea *Florus* dixit. Quo magis igitur ad
interiora Germaniæ armis suis Romani, volventibus
annis, penetrarunt, eo majorem notitiam Patriæ
nostræ acceperunt, estque proinde illa ex scriptoribus,
quires Cæsarum Romanorum per hæc tria secula scri-
pserunt, petenda. Nec ea tantum, quæ Germanis cum
Romanis, sive belli, sive pacis tempore, intercesserunt
negotia, inde petenda sunt, sed & quicquid inter ipsas
gentes Germanicas actum, quæ inter se illi bella gesse-
runt, quæ gentes his illisve locis federunt, quæve il-
lis expulsis successerunt. Neque enim ut fratres se ge-
rebant semper, nomenque Germanorum mereban-
tur; sed inter ipsos disfidia & bella varia erant. Quic-
quid vero hac de re scimus, ipsis etiam scriptoribus
Romanis debemus. Neque enim incuriosi spectato-
res bellorum illorum civilium fuerunt Romani, quæ
in maximam eorum utilitatem vertebant, ideoque &
enarrant ea *Cæsar, Tacitus, Strabo, & alii.* *Dio Cas-*
sius l. 54. in expeditionis Drusi enarratione, eum in
Cheruscorum regionem ad Visurgim usque processe
scribit, idque, ut ipsi liceret, Sicambrorum in Chat-
tos totius populi viribus factam expeditionem effe-
cisse, fatetur. *Tacitus*, qui l. 2. *Annal.* c. 44. in genere
de

de Germanis notat, eos externo metu vacuos in se arma vertere, idque *assuetudine gentis*, idem in *Germania c. 3.* Bructerorum ex suis, quæ infederant, locis, vicinarum consensu nationum, cæsis sexaginta millibus, expulsionem, Chamavorumque & Angrivario- rum successione, spectantibus Romanis, narrat, favoremque in eo Deorum agnoscit, & memorabili voto concludit: *maneant, quæso, duretque, gentibus, si non amor nostri, at certè odium sui, quando jam, urgentibus imperii fati, nihil præstare majus fortuna potest, quàm hostium discordiam.* Ad dissensiones igitur inter se concitarunt quoque Germanos callidiores Romani, quod de Druso scribit *Tacitus Annal. l. 2. c. 62.* & Tiberius in *Epist. ad Germanicum*, suis diffidiis eos relinquendos suadet. In quam rem egregie differit *Job. Isaacus Pontanus in Epist. ad Willicbium.* Non desunt igitur in hac Periodo secunda Scriptores idonei, qui res nostras, licet tantum, quâ Romanis connexæ, egregie & pudenter narrant, & virtutes nostras, bellicas imprimis, nec minus tamen vitia quoque, exponunt, ut *Julius Cæsar, Plutarchus, Florus, Svetonius, Plinius, Dio*, aliique, qui in primo hujus periodi seculo consulendi sunt. *Strabo l. 7.* dum triumphum Germanici Junioris enarrat, Duces & illorum uxores, & liberos, & fratres, & sorores, ita figillatim enarrat, ut quandam inde genealogiam contexere liceat. *Tacito, Gallie Belgicæ* sub Vespasiano procuratori, plurimum debemus, quod non tantum peculiari libello Germanicarum gentium differentias, situm, mores, & omnem vivendi rationem curatè descripserit, sed etiam reliquis libris suis, Germanorum, ad Rhenum imprimis,

res gestas candidè exposuerit , fecus quàm ille Domus
Augustæ adulator *Vellejus Paterculus*. Quamvis
enim sub Augusto Romanorum arma gravissima sen-
serint Germani , & Germaniam provinciam facere in
Julii Cæsaris honorem , qui primus in ea bellum quæsi-
verat , facere voluerit , ut *Plinius* loquitur , & præcla-
re se Duces ejus Drusus & Germanicus gesserint , Tibe-
riusque novies ab Augusto in Germaniam missus , hu-
jusque per annos continuos vel præfectus , aut legatus ,
operumque spectator aut adjutor fuerit *Vellejus Pater-
culus* , ideoque hæc omnia exponere maximè idoneus
extiterit , tamen veritatem vel occulit , vel velat , vel
rem aliter narrat , ut Tiberio placeat , ipsis Germani-
ci victoriis in gratiam Tiberii dissimulatis. Nec proin-
illa ejus , declamatore quam Historico digniora , de
rebus sub Tiberio gestis verba , veritati consentanea
credimus : *perlustrata armis tota Germania est. Victæ
gentes pene nominibus incognitæ* , cum ex superioribus
jam contrarium pateat , & ipse Tiberius in Epist. ad
Germanicum , apud *Tacitum lib. 2. Ann. c. 26. se plura
consilio , quàm armis* effecisse fateatur. Verum , cum
sub primis illis Cæsaribus in terris inter Rhenum & Vi-
surgim , ad Alifonem & Lupiam , Romani & Germani,
illi de gloria , hi de libertate certaverint , fluviique hi
illorum sanguine alternatim cruentati fuerint , omnia
illa utrimque gesta ex idoneis scriptoribus collegit & il-
lustravit , suisque *Monumentis Paderbornensibus* inse-
ruit æternæ , etiam inter eruditos , memoriæ princeps
Ferdinandus Episcopus Paderbornensis & Monasteri-
ensis. Cum quibus conjungi merentur , quæ ex omni-
bus superstitionibus Historicis. *Spartiano, Capitolino, Lam-
pridio,*

pridio, aliisque, superioribus tamen planè non æqui-
parandis, maxima industria congeffit *Ægidius Bucherius* in suo *Belgio Romano* libris octo prioribus, reli-
qua enim ad tertiam periodum spectant. Ex quibus
quidem inter tam varia bella, triumphatam sæ-
pius Germaniam, nunquam tamen victam, & man-
fisse *Rbeni caput in domitum*, ut *Lucanus* l. 2. canit, pa-
tet. Equidem, non castella tantum per *Rhenum* & *Mo-*
sam, sed & *Albim* & *Visurgim* extruxerat *Drusus*, præ-
fidiisque & custodiis munierat, & subsequentes quo-
que *Cæsares* in *Germania Trans Rhenana* id egerant,
reparavitque ea *Trajanus*, ut *Eutropius* scribit: Verum
ad tutelam provinciarum, & compescendis magis,
quam subigendis Germanis apta erant. Magna etiam
contra Germanos expeditio, magna felicitas *Probi*
Imperatoris fuit, cæsis eorum quadringentis millibus,
& sedecim millibus aliorum abductis; visum tamen, ut
Vapiscus loquitur, non posse eos subigi, nisi *limes Roma-*
nus extenderetur, & fieret Germania tota provincia. Id
verò nunquam factum est. Ideoque, quæ satis de se
magnifice ad *Senatum* scribit *Probus*: *Subacta omnis, qua*
tenditur, Germania, & dein: *juga Germanica captiva*
præbent nostris collacultoribus, partim vera non sunt,
partim de iis terris intelligenda, quæ in *Gallia* *Germa-*
ni tum occupaverant. Sed & post *Probum* omnia mox
valde mutata sunt.

Verum jam ad *Tertiam Periodum* nobis prope-
randum est. In qua maximè notabiles sunt *Germani-*
carum gentium in *Romanum Imperium* factæ immi-
grationes, non eodem tamen semper eventu. Nam
alibi quidem repulsæ, alibi temporaneas sedes, mul-
torum etiam annorum, nec eadem gentes, alibi quie-
tam

tam sibi & æternam, ut in Gallia, invenerunt. Constantinus quidem Magnus sub initium Imperii sui, cum Francorum atque Alemannorum Reges gravi prælio fudisset, & captos bestiis in Amphitheatro objecisset, cum Bructeros subita invasione oppressisset, & multa Francorum millia, qui Bataviam, aliasque ad Rhenum terras invaserant, depulisset, abduxissetque, magnum Germanicis gentibus metum injecit, incursionesque illorum inhibuit: si tamen vel ipsis Panegyristis, *Eumenio & Nazario*, cuncta ex artis suæ legibus in majus extollentibus, omnia credamus, quæ ampullosis verbis de Constantino jaçant, mansit Rhenum imperii limes, nec audet nisi timide ista scribere Eumenius: *ne Rhenum quidem audent accolere, & vix securi interiora flumina potant.* Et hunc etiam Rheni litem cum ipse, tum per filium Crispum, quando Franci Alemannique acceptis cladibus non fracti, sed asperati, novas invasiones fecerunt, servavit Constantinus. In quarum victoriarum memoriam, lætitiæque Romanorum, cusus tum est Treveris nummus, in cuius uno latere Constantinus cum globo, in quo victoriola, in averso Tropæum cum duobus captivis adjacentibus, cum hac circumscriptione, GAUDIUM ROMANORUM, & infra: FRANCIA & ALAMANNIA: qui rarissimus nummus in incomparabili Gaza Illustrissimi Comitis ac Domini, Dn. ANTON. GUNTHERI COMITIS IN SCHWARTZBURG, Domini mei gratiosi, asservatur. Verum non diuturnum admodum fuit illud Romanorum gaudium, interveniente deinde Imperii in Orientale & Occidentale distributione, inter filios Constantini

tini divisione, & finium Imperii contra Germanos à præfidiariis legionibus denudatione, quam ipsi quidem Constantino *M. Zozimus*, Magnentio vero *Julianus* Imperator *Orat.* i. p. 35. tribuit, & sigillatim de Urbibus & Castellis Rheno proximis, præfidiis ea destituta (*ἀφύλακτα*) & Barbaris exposita relicta esse scribit: ubi illustris *Ezechiel Spanhemius* in eruditissimis notis, illam præfidiorum avocationem, imò invitationem Germanicarum gentium in terras Romanorum, ipsi Constantio quoque deberi, rectè notat. Verùm in illo dein Magnentium inter & Constantium in Pannonia prælio, (ad quos prior Francos, Saxones, utraque Rhenum & occidentis mare habitantes fortissimas gentes attraxerat, ut ibidem *Julianus* memorat,) ita Exercituum Romanorum, cruentissima utrinque strage, robur concidit, ut animus viresque Germanis ad repetendas suas excursiones, redierint felici profectu, Gallia imprimis miserè à Francis vastata, everfis oppidis XLV, castellis & burgis minoribus ne quidem computatis: cui malo aliquod deinde remedium attulit, Rhenanique tractus civitates, & ipsam etiam Coloniam Agrippinensem recepit, & pacem petere Germanos Julianus coëgit. Interim ex eo tempore continuare excursiones suas variis in locis, terra marique, ut Saxones imprimis, cæperunt, & non sub uno Romanorum Imperatore, Franci præsertim sub Valeriano & Gratiano, felices progressus fecerunt. Et memorantur illa magnam partem ab egregio Scriptore *Ammiano Marcellino*, Græco quidem, sed rerum quoque Germanicarum peritissimo, quippe, qui sub Constantio & Juliano

C

Augg.

Augg. stipendia meruit, quem proinde ut ab omnibus Germanis Gallisque evolvi dignissimum, certatim Germani, Galli, Belgaque uberrimis commentariis eleganter illustrarunt, *Lindenbrogius, Valesius, Gronovius*, viri excellenter docti. Et ex eo, aliisque omnibus idoneis monumentis, easdem excursions descripsit, is, quem supra laudavi, *Bucherius in Belgii Romani* libris posterioribus, & fusissimè in Tomis Germanicæ Historiæ præliminaribus, hætenus tantum editis, illustris & magnæ quondam dignitatis Vir *Johannes Philippus à Voorburg*, & in hac nuper Academia V. CL. *Johannes Werlhofius*, Juris omnis & historiæ peritissimus, in *Notitiæ S. Romani Imperii enucleatæ specim. II.* ubi Francorum imprimis res explicat. Nec minus vero reliquarum gentium Germanicarum, Septentrionalium, in Romani imperii terras irruptiones, Gothorum, Vandalorum, Longobardorum, in hac Periodo secunda, consideratione dignissimæ sunt. Et memoratæ quoque ab optimis Scriptoribus ad nos pervenerunt, ut *Procopio Cæsariense*, viro rerum usu pollente, & Belisarii individuo comite, *Agathia, Jordanade, Paulo Diacono*, Longobardo: ex quibus, aliisque, ut *Cassiodori Formulæ* quoque, ipsam eorum Rempubl. discere licet, legesque, etiam hodie superstites. Quibus tamen legendis præmitti velim illam πολιτικῶτατον & incomparabilem *Hug. Grotii* Introductionem in Historicæ Vandalicæ Scriptores à se editos, quibus non tantum Septentrionalium illarum gentium ortus, progressusque compendio exponit, sed illorum quoq; mores, & cultissimi clementissimiq; imperii formam, & leges optimas considerat, cumq; aliis aliarum

aliarum gentiam subtilitate, varietate, in constantia, & in nimia mole perplexitate laborantibus confert; adductis tandem etiam causis, quæ mutatis moribus, excidia illorum potentium regnorum procurarint. Egregie verò etiam, & temporis ratione accuratè observata, omnes illas Barbarorum, ut appellabant Romani, irruptiones in Italiam ad Ottonis usque Magni tempora exposuit *Erycius Puteanus* in Historia Insubrica seu Barbarica cujus ultima imprimis editio, ab ipso plenis commentariis illustrata, commendari meretur. Neque vero tantum, quas cum Romanis res habuerunt, Germanicæ gentes, sed etiam, quæ inter se bella gesserint, & quomodo sese invicem sedibus suis expulerint, & sedes ubi fata quietas tandem dederint, scire par est. Neque enim vel Franci Gallia occupata quieverunt, sed mox sub Rege Clodovæo potentiores, nomen suum ipsi occupatæ terræ, abolito veteri, imponentes, occasione ab Alemannis data felici ad Tolbiacum pugna, Alemanniam strenue hætenus libertatem suam contra Romanos defendentem, tributis magistratibusq; impositis, sibi subjecerunt. Nec minus à littoribus Occani Saxones progressi Romanis terra aut mari graves erant, aut cum aliis populis juncti terra eas invadebant, tum ipsas passim Germanicas gentes, Chaucos primum, dein Sicambros, Ampsivarios, Cheruscas, Marsos, vel expulerunt suis terris, vel reliquias illorum in suum transire nomen fecerunt, Thuringiæ quoq; parte occupata. Unde mox tanta illorū fama, & potentia, ut à Narsete in Italiam ituro vocati, plusquàm viginti millia virorum emitterent, Cum Francis interdum societas ipsis & ami-

citia, sæpius bella, quæ frequentiora, quo magis utriusque populi potentia crevit, æmulatione stimulante. Sed hæc ad Periodum Quartam pertinent, & de Saxonibus aliàs pluribus egi *Introductione in Historiam Saxon. Inferioris*. Nunc id tantum noto; cum Vandalis ad Balthicum mare illis suis variis, supra relatis, expeditionibus, terras suas exhausissent, Venedi, Sarmaticagens, ex Livonia & Russia, omnem illum terrarum tractum à Vistula usque ad Albim suis colonis impleverunt, natione, lingua, moribus dissimilibus. Qui sensim quidem & sine streptu accedentes, augmenta tamen, locorum mox novis sedibus patefactis, immensa capientes, & Romanis in suis terris, & diu post etiam Germanorum Regibus, graves fuerunt: de quibus legi merentur, quæ ad c. 2. l. 1 *Helmoldi* doctissimus *Bangertus* commentatus est.

In IVta Periodo Carolingica, centum circiter & quinquaginta annorum, plurimæ mutationes maxime memorabiles, quæ per Germanos seu Francos cum in Gallia passim, tum in Italia ipsa quoque, factæ sunt, occurrunt. Nam & illis Occidentale Imperium acquisitum est victis primo Longobardis, illorumque regno extincto, ipsa dein Roma subjugata, & in Germania & Septentrionem versus ad mare potentia latè, qua armis, qua spontanea populorum accessione propagata. Quanquam enim jam tum, in illis Francos inter & Saxones bellis, per Carolum Martellum an. 721. 732. perque ejus filios Carolomannum & Pipinum an. 743. 745. 753. 758. Franci plerumque superiores ad tributa quædam danda illos compulerant, tamen Carolus demum a. 772. bellum illud Saxonicum inchoavit, quod tri-
ginta-

gintatribus annis, gestum, funestum tandem Saxoni-
bus, Francis eos subjecit. Imprimis vero consideran-
dum est, quomodo vastum illud Imperium, quod sub
Carolo coiverat, divisum iterum fuerit, novo inde Ger-
manico exorto, non omissis tamen statim omnibus
ad reliqua illa juribus. Carolus quidem, tam vastarum
terrarum dominus, sub trium regnorum specie, Ro-
mani, Longobardici & Francici eas administrabat, ho-
rumque regnorum titulos in suis Præceptis usurpabat,
suo etiam modo quælibet ex illis regebat, uno tamen
corpore sub uno capite manente. Quod & sub Ludovi-
co Pio, plene in omnia jura patris succedente, mor-
tuis ante patrem fratribus ejus, ita mansit. Inter illius
vero filios, discordes inter se, post fatale illud ad Fon-
tanetum prælium, divisione amplissimi regni facta,
tria nova, publica status formula in omnibus distincta,
exorta sunt, præterque Italicum cum titulo Imperato-
rio, & Francicum Occidentale, GERMANICUM seu
Francicum Orientale, sub Ludvico II. Quorum qui-
libet Rex sua quidem seorsim administravit, conven-
tus instituit, leges tulit, retento tamen ut par erat in
hæreditariis regnis, sibi, si quid fratribus, eorumque
liberis, contingeret humanitus, successionis usitatae ju-
re. Cum igitur per Ludovici Imper. II., nullis fi-
liis vel fratribus relictis, mortem an. 875, ad Patrum
Ludovicum II. Germaniæ Regem, utpote majorem
natu, non par tantum, sed vel potius ad Dignitatem Im-
peratorem jus esset, Caroles Calvus tamen, junior
patruus, prævenit, & corruptis Pontifice Italicisque
principibus multa pecunia, ad Imperium pervenit.
Neque tamen idcirco vel Ludovico Regi Germaniæ,

ejusque posteris, jus illud ademptum; quin filius Ludovici Carolomannus, Italiam occupavit, quamvis titulo Imperatoris abstineret, ejusque frater Carolus, Crassus dictus, ad quem singulari felicitate omnes Ludovici patris terræ devenerant, totam Italiam, titulumque Imperatorium iterum accepit: post cujus tamen mortem Pontifices Romani Imperatoriam illam dignitatem, exclusis Germanis, transferre in Italicos Principes, intoleranda audacia, coati sunt. Et Francici quidem Occidentales Reges acquieverunt. Arnulphius tamen Carolomanno, licet ex contubernio tantum cum nobili fœmina, natus, ejusque filius Ludovicus IV. aliquamdiu Imperatores fuerunt, oppositis licet illis Italicis generis aliis: Germania interim, eique adnexa Saxonia nostra, ex quo inter Ludovici Pii filios facta est divisio, regnata fuit per proprios Reges, sub nomine Francici Orientalis, nec, qui ex Carolingis Cæsaream dignitatem habuerunt, & non simul regnum Germaniæ, quicquam sibi in Germaniam arrogarunt, & quando Germaniæ Reges Imperium simul habuerunt, ut Carolus Crassus, Arnulphus, Ludovicus IV. Germaniam tamen, non ut Cæsares, sed ut Reges, administrarunt, annosque Imperii & Regni Francici Orientalis, id est Germanici in præceptorum subscriptionibus accurate distinxerunt, ut ex multis modo memoratorum Cæsarum hodieque superstitionibus tabulis patet. A Caroli Simplicis quoque temporibus separatim semper regnum fuit Francicum Occidentale à Francico Orientali seu Germanico, ita ut etiam Germanica lingua aboleri in Gallia inciperet, remaneret verò tantum in Germania. Quid igitur tum ad Germani-

manicum pertinuerit, quid vero ad Gallicum diligenter inquirendum est, ex monumentis & tabulis superstitibus ejus ævi: quæ accuratè excusserunt, Viri Germanicarum rerum peritissimi, *Hermannus Conringius lib. de Finibus Imperii: & Obræchtus in Prodr omo Rerum Alsaticarum.* Imprimis vero notandum est, quantum illa Ludovici Patris cum filiis, Ludovici filiorum dissidia inter se publicæ rei nocuerint, utque Francorum regnum Normanni, id est, Dani Suecique terra mariq; discerpserint. Neque vero gentibus illis occasio tantum hinc data est, quod inter se vicini, disidentes, & hinc invalidi essent, eos invadendi, sed ipsi discordes fratres ut suas redderent validiores partes, ad excidium communis patriæ, paganos ad vocare non erubuerunt. Lotharium enim *Nordmannos subsidii causa introduxisse, partemq; Christianorum illis subdidisse, Et ut cæteros Christianos deprædarent, licentiam dedisse,* diserte scribit *Nitbardus lib. IV.* Quid vero magis destruere maxima etiam imperia potest, quam ubi ambitionis inconsultæ prævalente cæstro, solitariè regnandi cupidinis amore, fraternæque felicitatis odio, nec patriæ, nec salutis communis, nec religionis cura ulla est? Imprimis, cum post supra memoratum prælium ad Fontanetum, in quo quatuor Fratres tam atrociter pugnarunt, ut (loquor cum *Appendice Chronici Ivonis*) *Franciæ, Italiæ, Alemanniæ, Saxonie, Burgundiæ omnes pene milites* (intelligi per hos, more tum loquendi usitato, Equestris ordinis fieri debent, quamvis vulgarium militum maximam multitudinem periisse quoque, conjecturari in proclivi sit) *mutuis sese conciderent vulneribus,* nec Saxoniam,

tanta

tanta majorum virtute partam, tueri potuerunt, nec Aquilonaris Provinciæ, Nomannis Slavisque proximæ, debitam curam, ipsi à majorum virtute degeneres, habuerunt. Recte in univ^{er}sum *Cbronici Reicherspergensis auctor* p. 117. *In ea, inquit, pugna ita Francorum vires attenuatæ sunt, & famosa virtus ita informata (leg. infirmata,) ut non amplius ad amplificandos terminos regni, verum nec ad tuendos imposterum sufficeret.* Merentur vero ad ea, quæ hæctenus exposui Tertiæque hujus Periodi illustrationem legi, quæ prudentia & eruditione eximius *Job. Henr. Bœclerus* de rebus seculi à Christo nato IX & X. gestis peculiari commentario exposuit, præsertim ubi de Reip. noticia agit. Quo etiam illud pertinet, quod hoc tempore, concidente Regum Francorum auctoritate, Duces, Marchiones Comitesque, dignitatum ac officiorum & magistratuum nomina in proprii juris potestatem, eamque hereditariam convertere tentarent: id quod sequentibus annis magis invaluit, Regum ipsorum erga suos liberos, consanguineos, affinesque inconsulta indulgentia.

In Periodo Vta id imprimis considerandum, quomodo in supra dicto Franciæ Orientalis seu Germanico Regno succedens ex Saxonæ Principibus Otto, non Italicum tantum, seu Longobardicum regnum sibi subjecerit, sed etiam Imperatoriam dignitatem adeptus, ita cum Romanis transgerit, interveniente juramento, ut nullum Imperatorem agnoscerent, nisi qui à Germanis Principibus electus, contra quam Hadrianus III. Pontifex, exclusis Francis, solis Italicis Principibus Imperii decus destinaverat.

Nec

Nec verò sibi tantum , suisque hæredibus , id jus ac-
quisivit Otto, sed ipsi Reip. Germanicæ , ut prolixè do-
cet *Conring. lib. de German. Imp. Rom. c. 10.* Ab illo
igitur tempore , anno scilicet 962. in Germania electi
Reges semper Electos Romanor. sese Imperatores ges-
serunt , & vim majestatemque Imperii , & in Urbem
Romam Dominium, nisi quatenus per Pontifices im-
pediti fuerunt , sibi vindicare conati sunt. Et hæc
quidem dissidia inter Cæsares & Pontifices Roma-
nos , illis sua benè parta tueri , his eripere vo-
lentibus , in hac imprimis Periodo, magna animo-
rum æstu agitata, considerari debent, cum Imperium
quidem suam ruinam illis maximam partem debeat.
Id quod nec negare potest ex societate Jesu *Lu-
dovicus Maimburgius* , in suis quinque libris de la-
psu Imperii post Carolum M. Maximos enim nos Im-
peratores, prudentia, animi magnitudine, & virtute
bellica nemini secundos per illa tempora habuisse, ne-
gari nequit : at per bella civilia, variasque artes,
novosque constitutos Cæsares, dirigentibus hæc , &
conçantibus Pontificibus Romanis , cum præfer-
tim magna per Germaniam esset Episcoporum aucto-
ritas , majestatem eorum & potentiam fractam, ni-
mis manifestum est. Id enim notandum, Archie-
piscopos & Episcopos, imò Abbates quoque, in Prin-
cipum ordine, magnarum terrarum dominos factos,
qui tantum non semper sedi Romanæ erant addicti, etsi
omnes terras suas beneficio Cæsarum possiderent.
Illa præterea Civilia Bella , quæ inter Henricum IV
& V. Impp. & Saxonæ nostræ principes, & dein
contra Henricos Saxon. & Bavariæ duces à Svevicæ
D gentis

gentis Cæsaribus gesta proba consideranda sunt. Illa enim simultas post Henrici V. mortem statim inchoavit, & cum Lotharius Saxoniae Dux in Regem Germaniae, propter virtutem bellicam contra Cæsarem toties monstratam, ad Imperialem apicem ascenderet, Conradus & Fridericus, Sveviae Duces, Henrici V. ex Sorore nepotes, ad se id pertinere rati, cum Lothario, de eo regno contenderunt: cumque dein excluso Lotharii genero Henrico, Conradus III & post Fridericus I. Augustum culmen ascenderent, implacabili odio Patrem, Filiumque, Henricum Leonem, prosequuti, non quieverunt, donec utroque & Bavariae & Saxoniae Ducatibus non citra injuriam eos privarent. Neque enim vasta sua cogitata in effectum deducere poterant, nisi his Æmulis prius extinctis. Ideoque & Henricus VI. posteris ejus gravis fuit & ipsam hæreditariam Urbem eorum Brunsvicum occupare studuit, ut nullis contradicentibus Imperium Domui suæ hæreditarium faceret, quod intendebat. Non tamen hoc erat in fatis, & conatibus ejus restiterunt & contradixerunt, Saxoniae imprimis Principes, ut disertè scribit *Gobelinus in Cosmodrom. et. 6. c. 61.* nec, præveniente licet Philippo Svevo, impediri potuit, quo minus tandem Ottoni Saxoni, Henrici Leonis filio, Imperiale diadema cederet. Quemvis etiam Fridericus II. Henrici VI. filius, à Principibus quibusdam electus coronatusque in Regem, Ottonis regnum turbaret, & ipsa tamen & omnis ejus posteritas (in Conradino quidem ultimo etiam miserri-
mè, carnificis gladio) periit, cum æmula Domus
hodie

hodieque maximis in Imperio dignitatum titulis floreat, novis quotidie successibus illustrior.

VIta Periodus à Friderico II. ad Carolum IV magni Imperii in se corruentis exemplum exhibet, quod variis de causis debilitatum, erga externos invalidum, inque membris suis divisum, vim omnem & potentiam atque auctoritatem amisit, finitimorum ex abscissis partibus crescentibus regnis. Nam & per non necessarias, & infelices, & ad nutum insidiantium Pontificum sub pietatis prætextu, institutas frequentes ultramarinas à Cæsaribus, ad recuperandū terram sanctam, Expeditiones, occidente quasi in orientem migrante, militibus & argento omnem exhauserant Germaniam: major quoque in novissimis Impp. acquirentium nuper Hierosolymæ, & utriusque Siciliae regnorum, quàm Germaniæ, cura, & in felix tandem Ottonis IV. contra Gallum expeditio, vires Imperii valde fregerant. Id verò nocebat quàm maximè, quod in electivo regno raro in unum aliquem consentirent Principes, Pontifices autem Romani totum electionis negotium ad se pertrahere niterentur, & sibi non gratis alios opponerent, prioresque de solio dejicere variis artibus niterentur, imò eosdem modo elevarent, modo deprimerent iterum, prout suis eos conatibus favere vel obsistere deprehenderent; quod in Ottone IV. & Friderico II. imprimis patuit, imò per totam hanc sextam Periodum ejus exempla, ad ruinam totius Imperii & Germaniæ spectantia, cernere licet, quæ in usum Reip. consideratu dignissima sunt. Si enim verum fateri volumus, raro amplius ambiebatur à quocquam Imperialis ille summus apex, sed venalis expo-

nebatur, instarque exoletæ & corruptæ mercis, em-
torem vix inveniebat, adeoque modò huic, modò illi
quasi obtrudebatur: prudentibus, & qui non speciem
externam tantum, sed interiora regni, Principumque
discordiam, & fisci inopiam intuebantur, manum de
tabula tenentibus. Sola Friderici I. Imp. ambitiosa
posteritas retinere cupiebat. Non, quod Fridericus II.
ejus impotentiam & inopiam ignoraret, cum et-
iam uxor ejus Isabella, Anglorum Regis filia id agno-
sceret, & Regina potius quam Imperatrix vocari
vellet, ut notat *σύγγραφον* Anonymus de factis in
March. Trevis. l. 4. c. 9. sed, quod vel firmata potentia
sua præ aliis illud se tueri, & in familia hæreditarium
id tandem, & tum formabile iterum reddere se posse
Imperium, spe non dubia, præsumeret, vel quod
sine dedecore partum decus relinquere non posse glo-
riosus princeps judicaret. Ideoque & Henri-
cum filium, puerum adhuc, Romanorum Regem
eligi, eique fidelitatem jurare Principes curavit, &
dein quoque, illo immorigero, & remoto, Principibus
à vinculo subjectionis solutis, alterum filium Conra-
dum ab iisdem, *tanquam Davidem Sauli*, subrogari
fecit, ceu docent litteræ Principum Imperii, quas edi-
dit *Baluzius lib. 1. Miscellam*. Interim Pontifices, qui-
bus Friderici posteritas omnis jam maxime exosa
erat, aliis atque aliis obtulerunt Imperium, quasi in sua
id esset manu. Vivente enim adhuc Friderico, Papa
Gregorius Ottonem Cardinalem de Carcere Tulliano
Legatum non in Germaniam tantum, sed Daniam quo-
que misit, ut hostes Imperatori procuraret, & novos
Imperio procos, quo tempore Ottonem quoque Du-
cem

cem de Lyneburg eum accessisse notat *Gotofredus Monachus in Annalibus* ad a. 1223. sed frustra. Nec minus inanis oblatio fuit, quam idem Gregorius a. 1239. de Imperio fecit Roberto Comiti Atrebatum, Regis Galliaë fratri, missis litteris ad Regem, quibus significavit se *de liberatione & tractatu omnium fratrum*, Robertum Friderico substituendum elegisse, quas litteras servavit *Matthæus Paris. in hist. Anglorum*, subjungitque circumspectæ prudentiæ responsum Francorum, conditionem non accipientium, nec Papæ auctoritatem in Imperii translatione agnoscentium. Nihilominus deinde Innocentius IV. Papa, faventissimus quamvis antea Friderico, dum Cardinalis esset, eum in Lugdunensi Concilio excommunicavit, Principibusque Germaniæ, ut alium eligerent, mandavit, effecitque, ut illi Henricum, Thuringiæ & Hassiæ Landgravium, qui jam Procuratoris S. Romani Imperii nomine antea insignitus fuerat, eligeretur, & fugato Conrado Friderici II. filio, Regnum Germaniæ obtineret, quo tamen non diu gavissus, mortuus est. Nec tamen cessavit Innocentius iterum Henricum Lotharingiæ & Brabantiaë Ducem ad regnum vocare, qui, cum se ipsum ætatis prætextu excusasset, Wilhelmum, ejus nominis II. Hollandiæ & Zelandiæ Comitem V, juvenem XX. annorum, militari virtute celebrem, tanquam Imperio dignum, commendavit. Et hic à multis, aliis adhuc Fridericum sequentibus, lectus Juvenilisque ætatis fervore regimen aggressus, in Germaniam venit, & omnibus modis, accepta etiam in uxorem Ortonis Ducis Brunsv. & Lynæb. filia, partes suas roboravit, & ad Pontificem in Gal-

liam (non Italiam, ceu habent Belgici Scriptores) cum Archiepiscopo Trevirensi profectus, impetrandi ab ipso diadematis Imperialis, omnisq; auxilii spem accepit. Quamvis autem & Friderici filium Conradum prælio vicisset, Friderici quoque mors intervenisset, non penitus tamen contraria factio extincta est, multumque adhuc Wilhelmo negotii ad Rhenum dedit, qui tamen, cum interea Frisiis rebellibus compescendis magnum exercitum collegisset, paulum à castris sine ullo comitatu progressus, fracta glacie in aquam incidit, & à Frisiis interfectus est. Post cujus mortem novo exemplo, Germanis præteritis, ad externos itum est, cumque Moguntinum Archiepiscopum, ab Alberto Duce Brunsv. & Lynæb. in captivitate detentum, magna pecuniæ summa numerata, liberasset Richardus, Cornubiæ Comes, Angliæ Regis frater, Moguntini & Coloniensis Archiepiscoporum Palatinique Principis ope, in Regem Germanorum electus est, Aquisgranique coronam accepit: Alii vero Principes cum Arnolde Trevirensi Archiepiscopo, Alphonsum Hispaniæ Regem, Brabantia Ducis & Bohemiæ Regis consanguineum, elegerunt. Ex his duobus, quamvis Richardus regimen aggressus Papæ electionem suam significasset, & à sibi faventibus pro Rege agnitus, perque Urbes ad Rhenum magnificè, nec sine regiis donis, circumductus, pauca tamen in Republ. ordinavit, cumque Basileæ jam pecunia deficeret, derelictus, Angliam repetiit, titulo Romanorum Regis semper Augusti, ut ex Sigillo ejus apud *Olivarium Vredum in Genealog. Comit. Flandriæ* videre est, contentus. Alphonsus vero prudentior, titulum quidem

dem accepit, at Germaniam non intravit, tamque arduam, rem curia Toleti celebrata, apud Principes regni in deliberatiorem deduxit, qui callido consilio, ut in Italia se primo firmaret, & magnificam legationem ad Curiam Romanam mitteret, & ad accipiendum Imperiale diadema terminum à Pontifice peteret, auctores fuerunt, ut ex ejus ad Archiepiscopum Vefontium epistola patet. Interim absens pro Rege Romanorum se gessit, & interdum ad Principes Imperii decreta misit, tituloque Regis Romanorum in diplomatis & sigillis usus est, mortuo interea Richardo, nec deposuit, donec urgente Gregorio X, intercedente etiam pro Rudolpho Friderici Imp. filia, ut est in *Cbron. Magno Belg. p. 292.* illi cederet. Fuit igitur sub his æmulis, & maximam partem absentibus, Interregnum potius, quam Regnum, tandemque Gregorius Pontifex mandavit Principibus, ut ad novam electionem procederent, qui neglecto Ottocaro Bohemiæ Rege, ultro se offerente, tandem Francofurti, non potentia, sed virtutis bellicæ & prudentiæ habita ratione Comitem Habsburgium Rudolphum elegerunt, qui, cum se affinitatibus potentiorum per filias firmasset, partim prudentia, partim vi, non pauca ad meliorem statum in Germania reduxit. Haftenus enim Imperii bona, quasi nullo certo capite, & ipsa nullius essent, invaserat, qui potuerat, at Rudolpho Comites & Barones de Rheno & Franconia, & Svevia & Bavaria, *castra & civitates & terras, quas tempore vacantis Imperii, scilicet à temporibus Friderici, occupatas tenuerant, voluntarie resignarunt*, ut loquitur *Stero Altabensis in Annal. ad an. 1277.* Quorum tamen

men exemplum non omnes potentiores imitati sunt,
& Ottocraius Bohemiæ Rex, qui Anstriam Stiriam, &
Carniolam, Carinthiamq; tempore vacantis Imperii,
ad se traxerat, vi compellandis fuit. Nec etiam au-
toritatem Imperii in Italiam reducere valuit, nec in
domo sua continuare regnum, quamvis maximè vellet,
præveniente Moguntino Archiepiscopo, ut ad Adol-
phum Nassovium id perveniret. Cum tamen ille dein
in Principum odium & contemptum incideret, Alher-
to Rudolphi filio viam ad Regnum aperuit, quod &
Principum electione, & Papæ, in odium imprimis Gal-
liæ Regis, confirmatione obtinuit, suæque familiæ
commodis admodum studuit. Post ejus tamen obi-
tum penè contigisset, ut idem Galliaæ Rex Philippus
Pulcher, Electoribus in suas partes per amplas largi-
tiones deductis, Regnum Germaniæ obtinuisset, nisi
Papa & vires ejus, & animum à se ab alienatum me-
tuens omnibus modis obstitisset. Electus igitur est
Francofurti Henricus Comes Lûcelburgius, & Aquis-
grani coronatus, magni animi princeps, quique au-
toritatem Imperii, ut in Italia inchoaverat, restituere
in integrum potuisset, si diutius regimen gerere, quod
ultra quicquennium non fecit, per fata licuisset. Tum
vero iterum ultra annum interregnum fuit, cumque
ad electionem devenissent Principes, inter se divisi, qui-
dam Francofurti Ludovicum Bavariæ Ducem, alii
Bonnæ Fridericum Austriacum elegerunt, qui utrin-
que suorum adhærentium favore nisi, acri bello con-
certarunt, donec interveniente clade, & tandem mor-
te Friderici, Ludovico soli regnum maneret, sed turbu-
lentum admodum, cum jurium Imperii per Italiam
strenuus

strenuus assertor, plures ordine Pontifices infensissimos haberet hostes, qui ad pristinas artes, excommunicationes, & depositiones, reversi sunt, & Clemens VI alium Cæsarem in illius locum eligi, annitente Trevirensi, fecit, Carolum nempe Bohemum, Henrici Septimi nepotem. Verum mortuo mox Ludovico, reliqui Principes in Caroli electionem non consenserunt, & Eduardo Anglo regnum detulerunt, eoq; recusante, Friderico Misniæ Marchioni, quo ob valetudinem id etiam declinante, Güntherum Comitem Schwartzburgicum, virtutis militaris nomine, elegerunt, qui & Imperium, magna spe excitata, aggressus est, Caroli tamen opibus cedere tandem coactus, & non longè post mortuus, Carolo soli regnum reliquit. Quem vero putamus Imperii statum in ista, quam breviter tantum ex posuimus, confusione fuisse? quæ apud vicinos & externos majestas potuit esse vel potentia? raro uno existente Cæsare, aut per paucos annos, quin opponeretur ei novus, etiam externus aliquando, ortis hinc continuò non bellis tantum, inter æmulos, sed perpetuis inter Principes ipsos quoque diffidiis, qui vel huic, vel illi parti adhærebant. Quæ potuit esse publicæ rei cura & contra externorum conatus providentia? Hinc factum, ut nonnulli potentiores, in finibus præsertim, se subducerent Imperio plane, alii vicinorum minus potentum damnis suas ditiones augerent, plures ipsa Regum jura in vaderent, & vectigalia, fiscoque debita sibi raperent, ut paulo ante exposui, ipsis interdum Regibus justo liberalioribus, & Principum favorem, ut suis æmulis pares aut superiores essent, lenocinantibus. Cum igitur, ad quem in-

E

jurias

jurias illas, querelasque suas deferrent, oppressi non haberent, de se defendendis ipsi solliciti, quod singuli non poterant, uniti & per fœdera conjuncti, propulsare studuerunt, Comites imprimis, Barones & Urbes, quibus dein Principes sese junxerunt. Sic natum est Fœdus Principum utriusque ordinis, dominorumque aliorum, & urbium ad Rhenum, cui tamen etiam Monasterium in Westphalia, & Brema accessit, si non fallit Catalogus fœderatorum in *Annalibus Sterouis à T. 1. Antiq. lect.* editis, & *Chronica Augustensis Freberi* ad 1247. annum, qui elegerunt sibi Capitaneos, & destruxerunt castra noxia, & persecuti sunt latrones, pacemque civilem omnibus modis procurarunt: quod tamen, ut sub Wilhelmo Rege cœpit, ita post illius mortem mox cessavit, & ad priorem statum omnia relapsa sunt. Alia vero in Saxonia pepigerunt fœdera Principes, & quidem Quedlinburgi a. 1270, quorum catalogum in Chronico Mansfeldico ad hunc annum enarrat *Cyriacus Spangenbergius*, & a. 1288. *Grimmæ*, de quo idem *Spangenberg* in *Chron. Querf.* l. 4. c. 11. & *Fabric. in Suppl. Annal. urb. Misn.* ad an. 1288. de sopiendis inter se diffidiis, & illatis injuriis mutuo auxilio propulsandis, & pace publica ubique conservanda. Nam & commercia impediabantur, & itinera latronibus infestissima erant, & hi receptus habebant in arcibus suis, & castellis, nobilesque ipsi horum possessores ex rapto vivere non erubescabant, & hoc seculum vocabatur. Equidem quibus ex nobilibus generosior mens, & incorruptæ nobilitatis spiritus erat, hæc maximopere improbabant, ideoque & suas arces muniabant magis, & novas ædificabant, & , ut contra majorem

jorem vim securi quoque essent, cum aliis castella tenentibus ad mutuas defensiones sese confæderabant, imo in tutelam se potentiorum tanquam vasallos dabant, quæ vera est Ganerbiorum, & hinc sui generis Burgraviorum, origo, ut in *Partitionibus Feudalibus Ritterhusius* l. I. c. 17. egregie docet, & ejusmodi aliquot arces in superiori Germania recenset, quales tamen etiam vicinæ nostræ non defuerunt, ut in *Topographia Ducatus Brunsvic. & Lunæb. Meriani*, in voce *Windhausen* / pluribus legere licet; quæ tamen Castella ipsa etiam alicubi in receptacula latronum tandem degenerarunt. Quibus ipsis de causis, quamvis & aliis, etiam Fœdus Hanseaticum, quod dicitur, seu Hansa Teutonica originem suam habuit, initio quidem tantum inter celeberrima illa duo emporia, Lubecam & Hamburgum conventionem an. 1241. facta, commerciorum liberius & securius exercendorum causa, quibus deinde vicinæ Vandalicæ & Saxonicæ urbes, & plures aliæ passim, paræ securitatis fruendæ causa, se junxerunt & in Hansam receptæ sunt. Non absimiles quoque confæderationes inter urbes in superiori Germania factæ sunt, exstantibus ipsis Fœderum tabulis, quas servavit *Lehmannus in Chron. Spirensi*, reperiunturque inter Diplomata & Documenta, quæ *Æneæ Sylvii Histor. Frid. III.* accesserunt p. 237. usque ad p. 250. Ne de fœdere Svevico nunc dicam Ex illa vero fœderum faciendorum necessitate, cuiusvis æstimare licet, qualis fuerit Germaniæ tum temporis & quam miser status, etiamsi deficientibus Historicis, non tam sigillatim omnia exposita sint. Ipsæ tamen illæ confæderationes non omnibus placuerunt, non principibus, non militibus, sed neq; prædonibus

bis & maxime bis, qui habebant manus pendulas ad rapi-
nam, ut loquitur Albertus Abbas Stadenfis, de Mogunti-
no fœdere per Walhadonem a. 1255. factò sub finem Chron.
Nec Rudolphus, quamvis plurimas arces prædonum,
in Thuringia imprimis, destruxerit, nec Henricus VII,
nec Ludovicus remedium huic malo sufficiens inve-
nire potuerunt. Interim in hac sexta Periodo, pro-
pter turbas quæ circa Electionem Regis Romanorum
cum propter numerum eligentium nimis magnum,
tum propter Papam Romanum, illi Augusto negotio se-
semper cum damno republicæ miscentem, & ad pau-
cos, Officiales Imperii, electio pervenit, & id conclu-
sum est, ut Rex à principibus in Germania electus, et-
iam citra Romanam benedictionem, Imperiali statim
auctoritate uteretur, nec illa indigeret; in quam rem
legere est, quæ de confœderatione Electorum Imperii
in comitiis Rensensibus A. 1338, factò deinde decreto,
pluribus notavit Electoris Bavarix Cancellarius *Job.*
Georg. Hervartus in Apologia contr. Bzovium ad il-
lum annum

VIIma Periodus Germanici Imperii novam quan-
dam faciem exhibet. In Italia quidem concidit magis
Imperii auctoritas, Principibus, Urbibusq; libertatem
affectantibus; non omne tamen amissum in eam Im-
perii jus est, sive culpa Caroli IV, quem seorsim egre-
gie defendit Cl. *Schürzsteischius*, sive aliorum Impp.
quod pluribus exponit Nob. *Conringius lib. de Finibus*
Imperii: Interim tamen Germanix per salubres con-
stitutiones & leges, & pace publica, ita provisum est,
ut per illas magis, quam per vim & potentiam, con-
servatas vasti olim Imperii reliquias meritò dixeris,
quas

quas paucis attingere, pretium operæ fuerit, potiores
faltem, cum pacis non minus, quam belli, opera ex
historia discere fas sit. Conqueritur enim de Historicis
ipsis magnus ille Angliæ Cancellarius *Franciscus Baco*
de Verulamio in Historia Henrici VII. quod non fa-
tis referant leges maximè memorabiles, quæ tempo-
ribus, quibus scripserunt, latæ sunt, cum sint *Leges*
Acta pacis principalia. *Etsi enim, in volumini-*
bus legum ipsarum maxima ex parte reperiri soleant,
neutiquam tamen hoc tam benè informat iudicium Regum
& Consiliariorum & Virorum Civilium, quam si vide-
ant eas descriptas & quasi depictas in tabulis temporum:
scilicet, quia tum recluduntur origines & præviæ oc-
casiones legum latarum, sine quibus ipsam legum
mentem capere sæpe non licet. In hac igitur VII^{ma}
Periodo considerandæ quoque sunt Leges publicæ, per
quas asserta Imperii & Imperatoris auctoritas contra
Romanam sedem, insistentibus sequentibus Cæsaribus
Ludovici Bavari, ut modo dixi, vestigiis: ad quod
non parum duo Concilia, Constantiense & Basileense
contulerunt: Ecclesiæ quoque Germanicæ sua liber-
tas asserta, & sub Friderico III. certa Concordata
cum sede Romana 1447 facta. Illis vero turbis, quæ
in Imperio circa Electionem oriebantur, certis Eli-
gentibus lege publica constitutis, reliquisque, quæ eo
pertinent, determinatis, salutare remedium attulit Ca-
rolus IV, publicatâ, quæ in specie ita dicitur, Aureâ
Bullâ. Nec minus tandem per saluberrimas leges
coercita est, illa, quæ in omni Germaniæ parte quasi
licita jam per plures annos invaluerat, alios diffidan-
di, sibi que jus armata manu quærendi, & ex latroci-

niis vivendi, pessima consuetudo, Pace publicâ promulgatâ. Erat jam tum sub Carolingis, & quidem Lothario II. Imp. Pacis Constitutio Confluentiæ facta an. 860. quæ hodieque exstat, sæpiusque in Curiis pax stabilita, etiam juramentis. Rudolphus dein in publicis etiam Comitibus de prædonum arcibus diruendis egerat, & longe plurimas eorum solo æquaverat. Et fuit sanè, uti necessarium, ita solemne quasi, ut singuli Imperatores in Comitibus, vel primis, vel sequentibus, de Pace publica agerent, eamque jurari facerent, constitutionibus de ea publicatis. Quod de Friderico I. an. 1187. ante abitum in terram sanctam, Ottone IV. Friderico II. non tacent Annales. Post quos Rudolphus etiam in publicis Comitibus de pace publica constitutiones edidit, quem secuti Adolphus & Ludovicus Bavarus. Ita tamen inveteratum erat hoc malum, ut tolli vix posset, & vetaretur semper, & retineretur. Cum abesset à Germania Carolus IV, hoc denuo invalescebat, unde & civitates iterum ad fœdera cogebantur, ideoq; & A. 1353. Cæsar pacem publicam constituit, & *Aureæ* suæ *Bullæ* caput VII. de *diffidationibus* inseruit. Nec Wenceslaus, de cætero, rerum Imperii satis negligens, pacem neglexit Francofurti an. 1389. Mirari verò satis nequeas, tam gratam fuisse multis hanc rerum confusionem, tamque invisam ejus sublationem (quod modo ex *Alberto Stadenfi* dixi) ut Constitutiones illæ de pace publica non nisi ad certos annos tantum, ut sub Rudolpho Wurceburgia. 1287. ad tres, Spiræ a. 1291. ad sex, (ut apud *Lebman. Chron. Spir. l. V. c. 108.* legere est) sub Adolpho Coloniae iterum ad tres annos, sub
Sigis-

Sigismundo in Comit. Norimb. a. 1431. ad unum tantum annum fierent. In Alberti tamen II. Pacis publicæ formula nullius temporis mentio fit. Eam nuper Juris omnis & rerum Germanicarum consultissimus Vir *Schilterus* *Instit. Jur. publ. t. II.* ex Archivo Urbis|Argentinae edidit, quasi in Comitibus a. 1437. ab Alberto II. factam, in qua non tantum Pax Constituitur, sed & Circuli IV ad pacem melius conservandam instituuntur. Dubites tamen, an unquam illa constitutio publicata sit: certè a. 1437. non potuit id fieri ab Alberto II, cum is tum nondum in Imper. electus esset. In Comitibus a. 1439. ab Alberto II. Imp. Pacem Publicam renovatam esse scribit *Lehmannus*, & tum fortassis etiam hæc formula concepta, non autem publicata est, illo mox mortuo, uti etiam in fine fine die & consule, sine ordinariis subscriptionibus, mutila à *Schiltero* edita est. Nec etiam hujus Albertinae constitutionis, præ aliis tamen memorabilis, meminit Fridericus III, sive in Reformatione a. 1441. sive in Rescripto de latronibus ad Senatum Norimbergensem an. 1476. cum tamen aliorum Antecessorum de Pace publica decreta recenset. Uti nec Circulorum IV. pacis servandæ causa in Albertinis tabulis institutorum vel Fridericus, vel Maximilianus I. in Pacis publicæ Executione Wormatiæ a. 1495. mentionem faciunt: non omissuri, si Albertina illa constitutio publicata fuisset. Nec Circulorum ad pacis executionem tendentium Institutionis, demandatæq; illis executionis initium ab Albertino decreto Carolus V. in Explicat. Pacis Publ. in Comit. Norimb. a. 1522. sed tantum ab iis, quæ in
Trevi-

94 72/1510
Trevirensi, & Coloniensi curiis 1512. sub Maximiliano I. constituta sunt, repetit. Verum hæc obiter. Multa enim dein circa Pacem Publicam & Circulos Imperii ordinata sunt, erectis quoque Supremis Tribunalibus, sed quæ ad sequentem Periodum pertinent.

Et hîc desino. Hæc enim præfari tantum de primis Historiæ Germanicæ Septem Periodis volui, ut quæ sibi potissimum ex Patriæ, etiam remotioribus, rebus gestis, cognoscenda sint, studiosa civilis doctrinæ juvenus intelligat. De novissimis enim Periodis, maxime cognitu necessariis, non ut in primis, prægestum dabo, sed ad ipsas lautas & opiparas patriæ historiæ dapes Publicis Lectionibus volentes adducam, & à Maximiliano I. ad nostri usque seculi prope finem, res maxime memorabiles, vel exponam ipse sufficienter, vel ad Scriptores optimos, uberioris scientiæ curiosos, fideliter remittam. Valete, & Germanicarum rerum, qui Germani estis, notitiam vobis mature compare. P.P. in Academia Julia. Finiente anno cIo Io c XCVII.

1097

Typis Grosse W
Cun Hilton
LECTIO
PROG
HISTORI
HENRIC

